

san tannan — nimòrò 111  
 mè kalo — san 1981  
**bp:24 - bamakò (mali)**  
 téléfòn: 22-21-04 CCP: 0155  
 dòròmè 5

kibarudilalaw.kuntigi: amadu ganyi kanté

# kibaru

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

## kènèya dògòkùn mali kònò

San o san, "OMS" bè don kelen kènèya, k'o kènèya don ye dinyè fan tan ani naani bée fè; a dabòra miiri ani taasi kama ka nyèsin kènèya jiidili ma dinyè kònò.

Don kelen in kama, san o san, Mali dògòtòròw bè dògòkùn kelen kè ka laadi-likanw lase jamanadenw ma, kènèya hukumu kònò. San 1980 ta tun bè sira kélèli kan

Nyinan, kuma kelen de fòra k'a gèlèya kosèbè: A ka'kan yanni san 2000, malidenw bée lajèlen ka se k'u labèn ka bana kélè, k'u yèrè tanga nògò ma, wala-ka kènèya bè se ka sinsi jamana kònò.

Kuma in ka gèlèn a ka nògò. A ka gèlèn, n'an ma laadiliwanw labato, k'an fanga kè kelen ye, ka kènèya nganiya an dusukun na. A ka nògò, ni dògòtòròw ni farafin furakèlaw y'u bolo di nyogòn ma ka baara kè. Bèe ka kan k'a dòn ko kènèya tè taa jèya ani jantonyèrèla kò.

Ni nin kumaw bée waleyara, bana tèna maliden si dèse ka faso baara san 2000.



N'i ma tu gosi, i t'a kònò ko dòn; bana tè se ka kélè n'a ma sidòn.

O siratigè la, walasa gèlèyaw bè se ka dòn, k'u nyoni, kibaru bange-za san 1972.

Cikèlaw, mònnikèlaw, ani baganmaralaw t'a ye kibaru ye; nka duguba kònò mògòw fana ta don, sabu kibaru ye kunnafo-ni lataamalan ye so ni kungo cè; bugudaw ani dugubaw cè.

Soso man nyi. Bana caman sababu ye soso ye; sumaya b'olu la. Sumaya bè se ka kumbèn ni furakisè caman ye, i n'a



fò niwakini filawokini ani fansidari.

Nka bée ka kan ka min kè, o ye soso fagali ye, ani jindogòw yòrò janya-li ye duw la.

## — san 1972-san 1981 — kibaru ye san 9 sòrò

San 1972, kibaru 5000 tun bè bò nyè 4 dòròn de kan. Nyinan, san 1981, kibaru 20.000 bè bò nyè 12 kan. A sòngò fana kèra dòròmè 5 ye.

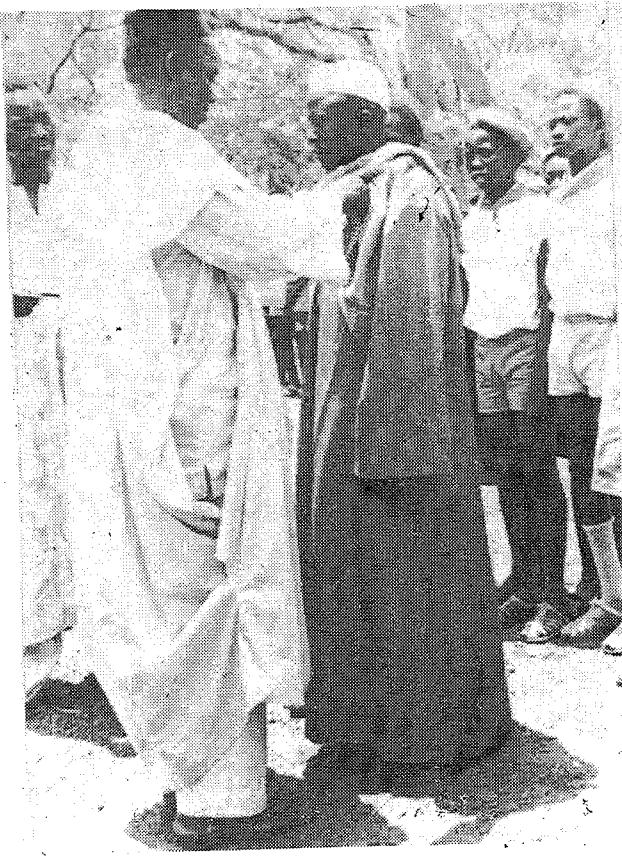
Nin yèlèmaba in kèra san 9 furancè de kònò. Yiriwali bòra kibaru kanubagaw n'a dèmèbagaw de yòrò.

N'i y'a mèn n'jònnin kunandi, a fò sabu nyuman. Kibaru kanubagaw ka kan ka tanu. Sanga ni waati bée olu de bè lè-

tèrèw ci kibaru ma, ka b'u ka duguw n'u ka ci-kè buguw la, wale nafama caman kan. Hali bi, an b'a nyin'u fè, u ka dòfara cèsiri kan o siratigè la.

Nyè jigintan tè sunbò-gò abada. An ka foli bè ka taa kibaru dèmèbagaw ma. Maliden nyuman, "UNESCO", ani dinyè bée lajèlen ka nafolo mara yòrò, n'o ye "banki mòn-jali" ye, ninw bée jòyò-rò bè wale nyuman in na

## cikèla dò ye jala sòrò kaaba



San 1981, Marisi kalo tile 18, Kulkorò mara nyémogò, Umarì Bore ye sènèkè medayi di Nasun Buremajan Magasuba ma, kaaba. Cikèma waraba in bë bò kenyejè.

Medayi di yòrò la, Kaaba kafo kuntigi ; Poli Kalifa Keyita, n'o ye depite ye ; pariti nyémogòw ni dugutigiw ; ani sènèkè kuntigi, Seyidu Kulubali n'a jè-nyögònw bée tun bë kènè kan. Wale in kèra nisondiyaba ye.

Sayòn Kone  
Kibarulasela  
Kaaba.

## "unesco" ni "suisse" ka baara kunnafonikola,

K'a ta san 1981, Awirili kalo tile 6 la, k'a bil'a tile 15 la, kunnafonidila mògò tan kalan na o baara la, mòti mara kubeda kònò, "UNESCO", "SUISSE JAMANA" ani Mali yèrè ka hukumu kònò.

Kalan in kun tè dòwèrè ye kunnafonilaselaw labènni kò, k'u bila Jurunali nyè, min bèna

wele ko "Kabaaru" n'a bèna bò mòti mara kònò, fulakan, bozokan ani kadòkan na.

N'a kow bòra u cogo la; ni baasi wèrè ma kè, mòti mara bèna kè mara fòlò ye Mali ani Afiriki kònò, yòrò min, ni kunnafoni sèbèn ani ara jo bèna baara kè nyögònfè, so kelen kònò, cikè-

law kòsòn, n'olu ye sènèkèlaw, mòonikèlaw, bagantigiw ani bolola baa rakèlaw ye.

Baaraba minw bë ka kë Mòti mara kònò, arajola kunnafoniko la, wali kunnafoni sèbènko la, olu sababu bòra "SUISSE JAMANA" ka dèmè de la, kana Mali Jamana ma, "UNESCO" ka sira fè.

Amadu GAGNY Kanté  
Kibarudilalaw Kuntigi  
Bamako (Mali).

## lèrè

Nin kèra Kulubali kë dò ye Operashòn Hoti Wale la Bamakò. A ka patòron y'a bila ka taa lèrè nyininkali kë mògò dò la. O tigi k'a ma ko "wutèri wèn" de b'ale ka móntòrò la.

A y'o kë dònkili ye, walasa a kana bò a kònò :

"wutèri wèn" ! wutèri wèn" ! wutèri wèn" !

A yèlèntò esikaliyew kan, a sen ye esikaliye jè. A binna duguma gègèrigè. A taar'i jo patòron ma ; a y'i kanto : Misyè, i la di gègèrigè, gègèrigè. Patòron ko : - Kwa ? a ko kògò bëna la.

- "Tu è fu?" a ko nyinan furufuru ka di fo wari ko.

- "ijo"! cènin ko : - an jo b'a la, an jo b'a la; an jo b'a la; fo ka taa a yòrò janya mògòw la.

Mamadu Sanogò  
Sèfu de Zafu  
Narena.

# kibaru kanubagagaw kuma yòrò

## buteliden

kònín da la,  
pònín da fè,  
fèn dò tonnen bè.  
mògò wa sa ?  
a kòni samalen bè.

ee, kabako.  
cè dò don,  
cè tò,  
dutigi kuturu  
sèenènen filè.

ee, kabako.  
a ka dulòki tè,  
kulusi fana tè,  
ani sabara.  
patisakana.

ee.  
nin bèe nyiginnen don.  
ee, dimògòw.  
dimògò kulu finman  
belebele y'a lamini.  
u bè nkòni fò la,  
dòw b'a da kònò,  
dòw yèrè bè kulusi fò la.

ee, kabako.  
fuwa, fuwa.  
a bè gòròntò la,  
ka gòròntò.  
nyiginnafèn,  
tile bòtò kuranin  
y'a jeni, k'a jeni.

ee, kabako.  
fèn jugu y'i yèlèma,  
k'i yèlèma,  
ka gòròntò tugun,  
i ko lèfali.

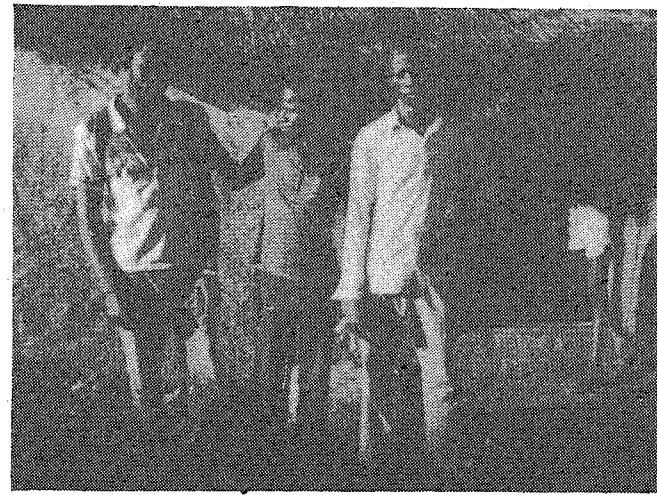
ee, kabako.  
buteli b'a bolo.  
o ma keleku,  
o ma bin.  
fèn y'i lamaga,  
k'i lamaga,  
a wulila

k'a bè taama.  
manyuman ko.  
nkilintin nkòlòntò,  
a y'a sen ta,  
yèrètè tè tè tè,  
k'a da,  
dòonin dòonin,  
k'a b'a ta tugun.  
aa, ja, o kelen  
tè kèla.  
o ma bèn.  
cè fugari sèenèna.

ee, kabako.  
buteli kòni  
ma bin,  
ma ci,  
a kònò fèn ma bòn.  
ee, kabako.  
fèn y'i jià,  
a wulila,  
k'i kun jan,

k'i min,  
k'i keleku,  
k'a sama  
furuuuuuuu,  
a yèlèla.  
i ko di ?  
ee, kabako.  
su kola,  
a k'a tile la.  
ee, cè,  
i ma fèn min dèrè.  
i y'i yèrè min,  
k'i denw min,  
k'i musow min,  
k'i ka denbaya min.

ee, kabako.  
a taatò filè  
nkilintin nkòlòntò.  
a kér'i la.  
Yòrò Mènkòrò Jakite  
Buguni



Ja in na, aw nyè bè cè 3  
la: Alu Samake, Daman Dun-  
biya, Morijanbugu kalanso  
karamògòw ni Bubakari Kulu  
bali, Zafu kuntigi b'u cè  
la.

## nkòbugu sigi cogo

Nkò ni Fabunè bôra Sanankôrô Jitumu, ka na cikèbuguda sigi.

Nkò ye kôrökè ye; Fabunè ye dôgôkè ye. kôrökè sigira kô bayanfan fè; dôgôkè sigira kô woroduguyanfan fè. U ma nyè sigi la; du tilala.

Bèe y'i ka ga ta. Nka, kôrökè tôgô dara cikèbuguda la: o kèra Nkò ka buguda ye; moggow da teliya kojugu y'a kè Nkòbugu ye. Nkò ma kè si caman tigi ye.

Olu cè fila de kô ye Nkuranina ni Morribala ye, n'olu ye Nkòbugu dugu moggow ye. Nkuranina ye Nkò bônsorw ye. Moribala ye Fabunè kô ye.

Dugutigi minw sigira Nkòbugu kun na, olu filè: Nkò; Cèkura; Zantigi; Jotigiba; Nbèjan; Nyanan ni Fabunè min bè dugutigiya la sisan, o sigi san wolonwula de ye nyinan ye.

Bi, Nkòbugu ye ga segin de ye. Nkòbugu ni Sanankôrô Jitim; Jago; Fajôbugu, Sirakôrô bê danbô kôrôn; tilebin; kenyèka ni bayanfan fè. Kilomètèrè 30 de b'ani welesebugu cè, ka taa kôrôn fè.

Moggô 150 de bê dugu in kônd. Olu bêe bê balo sènè la.

### Nkòbugu sènèko lahalaya

Dugukolo suguya minw bè Nkòbugu: Dugukolo bêlèma; dugukolo cèncènma ani daba dugukolo ni fara.

Kô damadôw bê Nkòbugu : kamale kô ; Nsanba ; Kôba ; Kômbilalin; Nyènyènin; Nyèbilenin (6). Tilebin fè, o ye bêlè kan na ye. O yôrô kelen na, jiri caman bê yen : sijuw ni jalasunw. Faraba fèn-sènnen bê kôrôn fè. A bê mètèrè 50 bô. Cèncèn ni daba dugukolo nyagaminen b'o la.

Sènèfèn caman bê sôrô dugukolo ninw na. Tiga, nyô, fini ani kôori bê sôrô bêlè kan. Cèncèn ni daba dugukolo la, tiganikurun, shô, woso, bénè, da, ani ntiminkala bê sènè yen. Nkòbugukaw bê bananku, namasa, nkôyô, zara, je, jaba, bara, ku, filen ani komitèrè cikè farada la dugukolo kan.

Nyinan y'a san 14 ye, yèlèma donna Nkòbugukaw ka cikè cogo la; bawo daba-kurunin de tun ye cikèlan ye. Operashon Hotewale sababu la, dabangana, dannikè masin ye nafaba don Nkòbugu kônd. O kèra lafiya ye Nkòbugukaw fè.

### Balikukan donna Nkòbugu kônd

Feburuye kalo san 1980, balikukan daminèna Nkòbugu kônd. Kalanso dayèlèla ni moggô 33 ye: cè nyènatigèw, 5; cèmisènw, 12; musokôrôbaw, 4; musomisènw, 5; npogo tigiw, 7. O moggô 33 ye lahidu di dugu ma. k'u bê balikukan sinsi Nkòbugu kônd. Sanga ni waati bêe, foro ni sow kônd, u cèsirilen don kalanbaliya dibi kèleli kama. U bêe bê hamî ni bén ani ladamuli cogo nyuman de ye.

Kalandenw ye wale nyuman caman sigisen kan Nkòbugu kônd. u ye cibô tòn dô sigi. Tòn in bê baara kè dugu kônd, k'o wari don petôrôli la; o de kama, kalanden si tè petôrôli san dugu in kônd.

O siratigè la, musow fana ye tòn dô sigi nyinan. Dugu musow bêe b'o la. Tòn in nyèsinnen don duw, dugu, ani kèrefè duguw ka baaraw ma. O de kôson Nkòbugukaw ma gèlèya sôrô sumanw ladonni la nyinan. Nin wale nisondiya kama, gatigi bêe ye shè kelen di musow ma. O la sa, desanburu kalo tile 28 n'a tile 29, Nkòbugu musow ye nyènajèba kè.

Nin bêe kôfè, kalanden jolenw sago ye baara kalan de ye : Sannifeere ; furaw feereli; dôgôtôrôya, ka se ka mugu, kônd-boli, kunkolodimi, nyèdimi, tulodimi, nègè ani buteli tigèdaw furakè; ka fara arajo la kalan ni gafe kalanni kan (Daa ka korè kèle, Nyètaa, cikèbaganw ani shèmara...)

Nkòbugu banabagatôw n'a lakôlidew bê taa Sanankoro Jitim, (kilomètèrè 4). Nkòbugukaw mago bê cikèminèn dôw la, i n'a fô, wotoro ani dababilennin.

### Sannifeere lahalaya: san 1978-san 1980

- Kôori, tóni 18 - Kôori toni 23
- Nyô , borè 4 - Nyô borè 2.

Nkòbugu kônd, san 1980, denkè 4 wolola, ani denmuso 5. San kelen in kônd denkè 2 sara, ani denmuso 1.

Bi, yelen kura mènèna Nkòbugu kônd. Dusu ni hakili ye nyôgône ye. Sigikafô, bén, ani kelenya, sinjiya ani badenya sinsira Nkòbugu kônd.

Bubakari Kulubali  
Sèfu de Zafu  
Welesebugu.

## — kibaru kanubagaw kuma yòrò —

### bokiwèrè sigi cogo

Boki Jawara, Galo Bari, Buwa Cema Jalo, ani jènèka minw jèra ka siginyògòn fè ; olu taara sigiyòrò nyini Santigi Kulibali fè Moninpèbugu

A ma sòn, Fulaw ye taa ko caman kè ; a ma sòn. O tuma, u taara se Bunama Kunta ma ; u y'u ni Santigi Kulibali cè kòròfò nyèfò Bunama ye.

Bunama k'u ka taa fò Santigi ye, ko ale k'a ka yòrò di fulaw ma ; u taara sigiyòrò nyini tugun ; Santigi ma sòn.

Fulaw ye taa ko caman kè ; Santigi ma bò a ka kumakan kan.

Fulaw segira ka t'o nyèfò Bunama ye. O ye mögò ci Santigi ma, ko ale ko fulaw ka sigi yòrò in na, ko Santigi kan'a ta di, ko nka fulaw bë sigi Ala ka dugukolo kan.

O kèlen, moninpèkaw ye janfa labèn fo janfa kòkòra. Moninpèkaw ye ci bila ka taa fò somonakaw ye; ko ni makan wullila, u kana na, ale ni fulaw don. U y'o ci kelen bila ka taa fò kunnakaw ye.

Santigi Kulibali ye ci bila fulaw ma, k'u ka nyògòn kùnbèn dugu ni kènyèka cè, kò da la, k'u bë nyògòn faamu ; mögò si kana taa ni marifa ye. O fòlen, dò ye marifa dogo ka taa; fula cèkòròba dòw sara yen.

O kòfè, moninpèkaw y'u labèn k'u bëna bin Usumani Bari kan ; fulaw jèra ka bamananw kùnbèn

O kèlen, bamananw farala fulaw la.

Bunama Kunta yèrè fatura Nanbala ; a kaburu bë yen.

Bakayi Balo  
Animatèrè Zirakoro  
Masina.



### kokiribozo sigi cogo

Kokiri Masa Tarawele ye tarawele dòw sigi Sanga, ka dòw sigi Fintigi la ; ka dòw sigi Nyaro. K'a ta Nyaro ka n'a bila kòròn fè, k'o mara.

Mòsiw sigilen tun bë Tuguma ni tilebin cè. Kokiri Masa tun mana ci min fò mòsiw ye; n'a y'u ja, u b'a kè; n'a m'u ja, u t'a kè.

O kòsòn, kokiri Masa y'a fò moninpèkaw ye, k'u ka dèmè, k'a b'u sàra d'u ma. O kèlè in jara moninpèkaw la ; o bannen, u nana kokiri Masa yòrò, u ka sara nò fè.

Kokiri Masa k'u ka sara fò; u ko ni kokiri Masa ye fèn o fèn d'u ma, u b'o minè. O y'a sòrò moninpèkaw y'a nyini ka masaya tinyè, u ni Segu faama tun faral'o ma.

O tuma kokiri Masa ko n'ale ye buguri di moninpèkaw ma, ko yala u b'o minè wa. Moninpèkaw sònna.



Kokiri Masa y'a bolo fa bugurimugu la, ko d'u ma. Moninpèkaw taar'o jira faama na Segu. O kèlen, faama ye mögò ci Kokiri Masa ma, k'a ye buguri dili min kè moninpèkaw ma, o kòrò ye k'a ka masaya banna pe-wu. Jamana tigiya dira moninpèbugukaw ma nin cogo la.

Bakayi Balo  
Animatèrè Zirakoro  
Masina.

# tayiru banbera ka maana bitòn kulubali ka masala

Segu lamini dugutigi ni gafigi faralen bë nyôgòn kan.  
nyamakalaw sigilen bë, ni k'u lajè,  
fèn min ka dì u da ye, u bëna o fò hòrònw ma;  
fèn min ka go u da ye, u b'o to yen,  
hòrònw dinyènen don n'o ye.  
u sòrôla ka laban, ni ka kala koori.  
kala koorilen bë tuma min na,  
dugu cèkôròba bëe ye nyôgòn lajèrè,  
u ko : - baasi tè. bilakoroninw nalen bë.

◦  
◦ ◦

o don ni bi tè kelen ye.  
dugu bilakoroninw tun bë nyôgòn lajèrè de,  
filan kulu, filan kulu,  
k'a ta basa koro la, k' : - an ka taa basa faga.  
bilakoroninw tun bë taa basa faga de la,  
filan kulu, filan kulu.  
min mana kè bëe lajèrèlen dògònин ye,  
basa min mana faga,  
o bë siri jurukisè la, k'o di e ma.  
hali n'i ko  
i bë kòròya ko kiri sama i ni mògò cè,  
mògò min b'a la, n'aw cèmancè man jan,  
i n'o kan mèn :  
- e, kaarisa, e ni ne cèmancè fana na,  
furancè joli b'an cè ?  
- "basa kun minè, juru siri a la",  
e ni ne cèmancè y'o ye koyi.  
dhòn, o tun ye mògò n'i ndokandaw ye.

◦  
◦ ◦

u sòrôla ka laban, bilakoroninw sigilen bë,  
u y'u bolo da dò kun na, u ko :  
- jòni ka den ye nin ye ?  
u ko : - kaarimaasina, gèrè an na yan.  
an ye kala min tigè Segu yan,  
hòròn kala don.  
an b'a fè ka tigi nyini an yèrè la.  
nka, e tè mògò ka kala dòn,  
ka bò mògò ka kala la.  
na kala kelen ta, k'a d'an ma,  
an k'an tigi dòn.

bilakorow ka kò mògò nana,  
ka na don kalaw nyè fè.  
a fòlòla kala fòlò min na, a y'o ta.

a ko : - wa,  
nin mana kè mògò min ka kala ye,  
ne tè mògò ka kala dòn,  
ka bò mògò ka kala la.  
a ko : ne ye nin kala in ta dè.  
bamanan sigilen y'i kun don foroko kònò,  
a ñunanna,  
k' : - o kala min y'i bolo yen,  
o bila yen.  
Mamarì ka kala don, ka bò Sekòrò.  
dunan don. a tè kè anw tigi ye.  
k' : o kala bila yen,  
sani dugulèn w ka kala ka ta.  
u y'o kala in da kalaw cè. fè yenninnò.

◦  
◦ ◦

o don tilema, bolokodenw bë boloko so kònò.  
u taalen bë nyaman na,  
olu natò kelen bë  
ka bamanan dòn kili kòrònin dò da.  
u kan bë ko : - bò an nyè o, nyama,  
ko : nyama, bò an nyè.  
ko : dankunba nyama faabali, nyama, bò an nyè.  
cèkôròbaw ko ko : - bolokodenw.  
u ko : - naamu.  
- kabini aw bènbaw, fo aw mòkèw, fo aw tulomaminèw,  
nin dòn kili kelen in bë kan ka da.  
aw dun y'anw sòrô dinyè na.  
nka, anw bë ka kala min tigè yan,  
hòròn kala don.  
a' ye na gèrè kalaw la,  
a' ka kelen ta ka d'anw ma.  
bari, aw tè mògò ka kala dòn,  
ka bò mògò ka kala la.

olu ka kò mògò sòrôla ka laban,  
ka na don kalaw nyè fè.  
o bolo bènna kala fòlò min ma,  
o y'o kòròta, k'o jira.  
o ko : - cèkôròbaw.  
u ko : - naamu.  
a ko : - nin kala in dun,  
nin ye jòni ka kala ye ?  
nin mana kè mògò min ka kala ye,  
ne ka tali bènna nin kala ma dè.  
bamanan y'i kun don foroko kònò,  
u bëe y'i kunkolo suli.  
u ñunanna u disi la.

u k' :  
u k' :  
Mam  
duna  
a bil  
sani  
bi ma

u sòrôla  
u sigile  
muso kò  
filen b'  
a bë ta  
a nana  
a ko a  
cèkôròb  
kana  
e las  
cè d  
an tè  
a ma  
a bë  
a bë  
a bë  
anw l  
anw l  
hòròn  
kelen  
walise

muso kò  
ka na c  
a ye k  
a bolo  
a y'o k  
ko : -  
wa, t  
ne du  
ne du  
cèkôròb  
u k' : -

aa, jeli  
- min k

# tayiru banbera ka maana bitòn kulubali ka masala

u k' : - o kala min filè i bolo yen,  
u k' : o bila.  
Mamari ka kala don, ka bò Sekòrò.  
dunan don. a tè kè anw tigi ye.  
a bila yen,  
sani dugulenw ka kala ka ta.  
bi ma janfa bila sen na wo.

u sòrôla ka laban, ni ka to o la,  
u sigilen bè, u sigilen bè.  
muso kònðma dò wulilen bè,  
filen b'a kèrè la, a bè taa dankan la.  
a bè taa, ka taa ji ta bajiba Jara la.  
a nana se cèkòròbaw sigilen ma,  
a ko a b'i tufa ka segin a kò,  
cèkòròbaw ko : - muso, o,  
kana segin i kò dèrè, na yan.  
e lasiritò don. den min b'i kònð,  
cè don wa ? muso don wa ?  
an tè kè ala ye, ni k'o dòn.  
a mana wolo, a bè kè dinyè mara masakè ye,  
a bè kè halimu ye, a bè kè lalimu ye,  
a bèna kè waliju kankaran ye,  
a bèna kè hafizu ye wa ?  
anw tè kè ala ye, ni k'a dòn.  
anw bè ka kala min tigè Segu yan,  
hòròn kala don.  
kelen ta, ni k'o d'an ma dè,  
walisa an k'an tigi dòn.

muso kônôma sôrðla ka laban,  
ka na don kalaw nyè fè.  
a ye kalaw lamaga, ni k'a lamaga.  
a bolo bènna kala fòlò min ma,  
a y'o kôrðta, k'o jira cèkôrðbaw la.  
ko : - nin kala in dun,  
wa, nin mana kè mògò min ka kala ye,  
ne dun tè kala dòn, ka bò kala la,  
ne dun ye nin kala in ta.  
cèkôrðbaw sigilen ñuhanna,  
u k' : - o kala min y'i bolo, o da yen.

aa, jeliw ko :

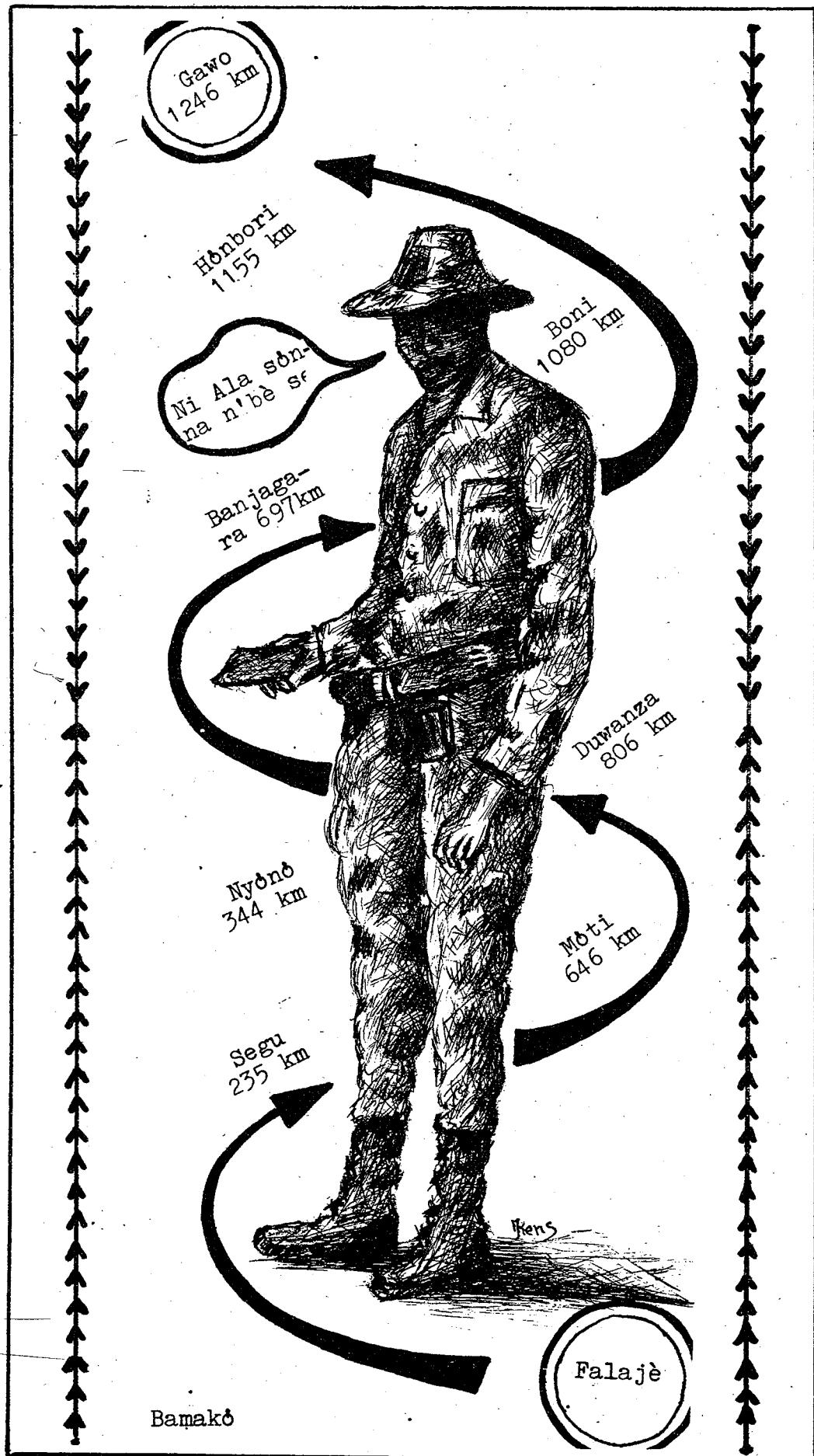
- min këra sa, kuma sera anw yèrè niyòrò ma.

hôrônw, aw ta bôra a la sa.  
n'a fôra ko "hôrônya",  
i tè ku bô ko mògòw b'i minè,  
k'i jôlen filè ko hôròn.  
n'a fôra ko "hôrônya",  
jagi t'i la, n'o bè minè k'i jò.  
n'a fôra ko "hôrônya",  
anw taara a sôrô, dunun kolon tè,  
k'i b'o fô i sen fè.  
n'a fôra "hôrônya",  
hôrônya ye min ye, mògò da la kuma.  
mugu bée bè mògò bon, k'i jè,  
fo da ka mugu bonnen.  
n'i da ye mugu o mugu ci i yèrè la,  
o t'i jè dè.

aw yèrè ko cogo di,  
a kèlen tuma min na, k'a fò,  
k'a' ka tigi nyini aw yèrè la Segu yan ?  
a' ko ka mògò kelen jira, aw ma bèn o kan.  
a' ko ka mògò fila jira,  
k'o mògò fila ka jama nyini a yèrè ye.  
a' k'o tè nyè,  
ko n'a fòra ko sini ye jugu faga ye,  
ko dò bè tilen ka boli dò nyin nò fè,  
o ye dò jugu ye.  
a' ma se ka bèn o si kan.  
a' k'o tuma na, a ka kè, i n'a fò,  
fòlò tuma na,  
cèkòròbaw tun bè fònò kè cogo min na,  
ka kala tigè, ni ka na ni kala ye, ka kalaw da.  
o tuma na, mògò saba ka wele,  
a mògò saba kana kè mògò kelen ye.  
u mògò saba ka na don kalaw cè fè,  
ka kala ta,  
o ta ko saba mana bèn  
mògò min kelen ka kala ma,  
ni nyagami ma don a la,  
n'a ma fili ka mògò wèrè ta ta fyewu,  
a' ko o tigilamògò n'aw kunko fò Segu.  
yala, a' y'a fò tan, wa, a' m'a fò tan ?

hòrònw minnu bè yen, u ko :  
- tinyè na, n'a fôra "hòrònnya",  
an y'a fô nin cogo in na.  
u ko : - o tuma na, baasi tè.  
ko : n'aw y'a fô ten sa,  
anw nyamakalaw sigilen bè k'aw lajè,  
jònw sigilen bè k'aw lajè.  
(a tò bè bò kibaru nataw kònò)

## senna taamala bée tè bamakò ni gawo magèn



San 1981 Awirili kalo tile 27 don Liyetenan Isa Jara willila, Bamakò, Falajè, k'a bè Gawo magèn a sen na. Jate minèla a y'a jira k'a bè se Gawo tile 37 taama nyôgòn kònò, min ka kan ka bèn. Mè Kalo tile 23 wal'a tile 24 ma.

Isa Jara wolosi bè san 29 de la nyinan. A bangèra Tonka (Nyafunke Lamini na, Tumutu mara kònò) nka a sigira Segu f'a bè se ka wele Seguka.

A kelen döròn, de y'a ka senna taama in nganinya siri, k'a d'a ka dannaya kan a yèrè sekow n'a dònkor la an'a ka denmisèn kènèya.

Taama minèn minw b'a bolo fóroko kònò, olu hakè tè témèn kilo 20 nyôgòn kan, minw bè fara yèrè tanga minèn kan, i n'a fò pisitole marifa n'a kisèw ani muruw n'a nyôgònna.

Amadu GANYI Kanté, kibarudilalaw kuntigi natò ka bò Moti o n'a ye nyôgòn kumbèn Santigila, min ni Bamakò cè bè bèn kilomètèrè 60 nyôgòn ma. A y'a jira o la ko ni Ala sónna a bè se Gawo a sen na.

Amadu GANYI Kante  
Kibarudilalaw Kuntigi

## ka bò kucala kòori furakèli

an ka foli bè Zan Piyèri Zano ye, o min ye Kucala kotðniyèri kuntigi ye. an ka foli bè Adama Tarawele nì Fuseni Samakè ye. kèrenkèrènneny la, an bè Zumanabùgu dugutigi fo, n'o ye Zumana Kulubali ye. nin mògò ninnu bée y'an dèmè ka gafe in dilan.

baara ma ban. ni hakilila kura bè mògò o mògò la, k'a nyèsin kòori furakèli gafe in kònò kumaw n'a kònò jaw lasaniyali ma, o tigi bè se k'o lase an ma : mògò kelen, hakili kelen. mògò fila, hakili fila. jèkafò ye daamu ye.

Mamadu Yusufu Sise ani Zan Piyèri Dèrilòn

### kòori tinyè fènw

an fè Mali la, ni sènèfèn bè yen, min tinyè fènw ka ca kosèbè, o ye kòori ye. bana bè se ka kòori sôrò, min tè fèn nyènamaw nò ye. nka, kòori tinyè fèn jònjòn ye fèn nyènamaw de ye. fèn nyènamaw siya hakè 500 nyògòn bè kòori fè, fo k'a dama

tèmè.

fèn dama dòw bè fèn nyènamaw bugun teliya, i n'a fò, funteni ni sumaya, ani sènè yèrè kè cogoya : ni cikèla ma forokènè tila, ka súmanw-fò fò nyògòn kò a ka foro kònò, a ka sôrò bè dògòya.

### — kòori yòrò minw bè tinyè —

#### kòori kolo

ni kòori kolo lamara cogo ma nyè, banangòmè wali bubaga bè se k'a sôrò, k'a tinyè.

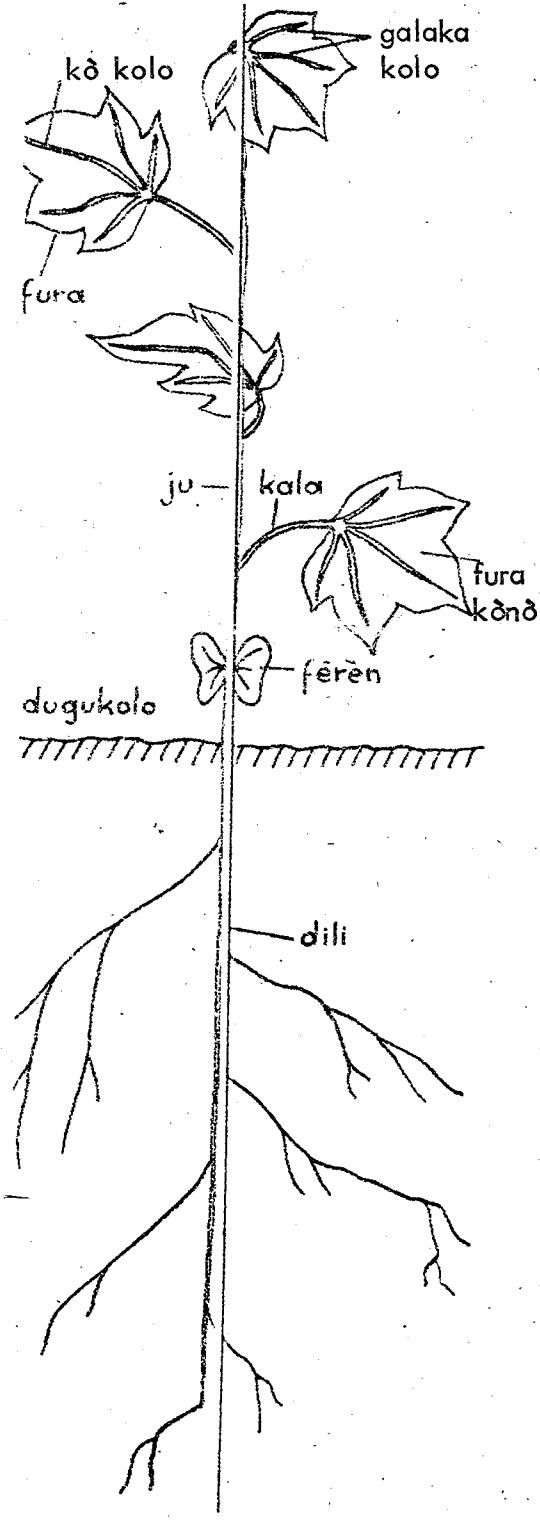
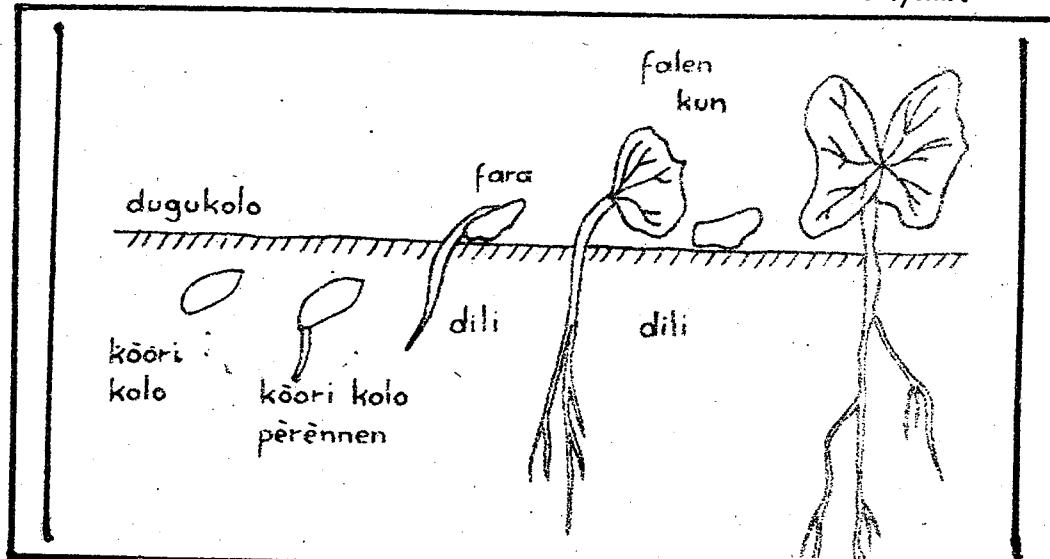
kòori lamara yòrò man kan ka kè funtenima yòròye. ni sumaya bonyana kòori kolo lamara yòrò la, kòori kolo dòw bè toli, dòw bè se ka bana wèrèw-sôrò. nin waleyaw bée b'a to, ni kòori wuli cogo tè nyè.

kòori kolo dannen kò, dugumènè

wali ganga bè se k'a wugubè. o kosoñ, sani kòori ka dan, kòori si bè furakè fòlò. o fura ye puduru mugu ye, min bè fèn nyènamaw ni kòori kolo farilabanaw kèlè.

#### kòori falen kun

ni kòori falen kun poyira, ntònw ni gangaw bè se k'a fèrènw n'a buluw fòlòw nyimi. ntumuninw fana bè se ka kòori falen kun nyimi.



## ka bò kucala kòori furakèli

### kòori dili

ni dugukolo bulukura konyuman,  
diliw bè jigin ka teliya, ka balo ta  
dugukolo jukòrò.

sènèfènw ka kan ka fò nyògòn kò  
san o san. bawo, u balo tè kelen ye,  
u balo ta yòròw fana tè kelen ye du-  
gukolo jukòrò.

bubagaw ni nkòbòninw bè se ka  
dili tigè. o bè kè sababu ye, kòori  
bè sa.-

### ju ni bolo

ntumuninw bè se ka kòori ju n'a  
bolo nyimi. olu kònò bè fin.

### furaw

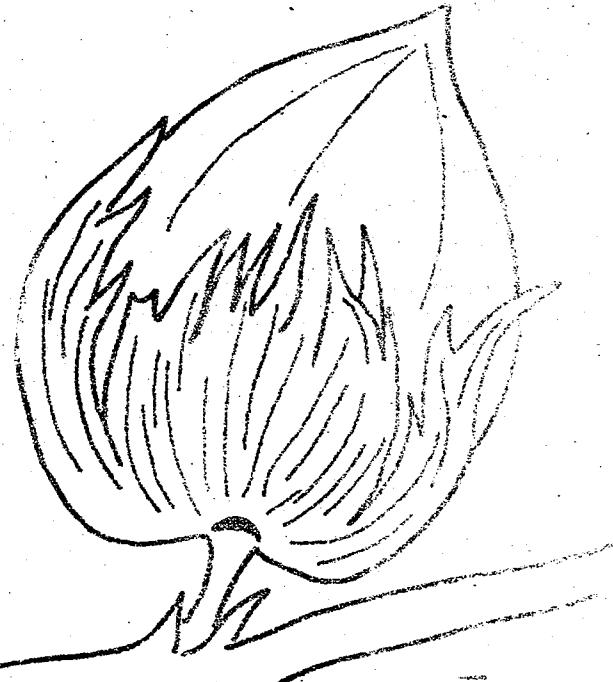
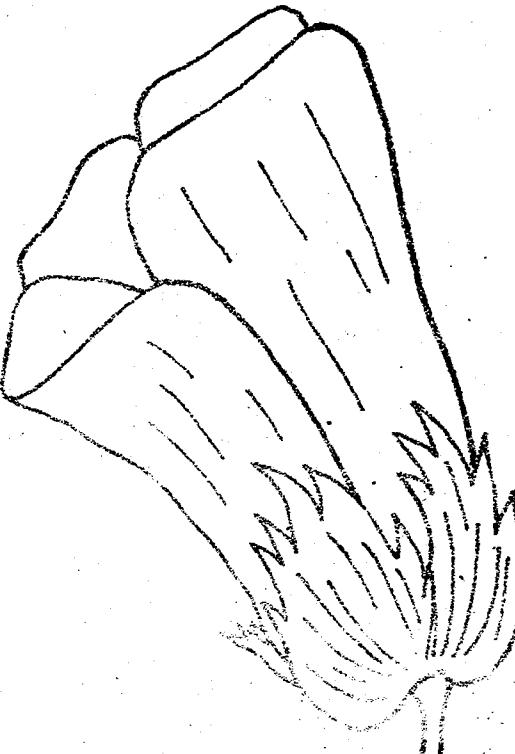
furaw nyèci ye fila ye :

- u bè falenfènw nyèji yèlèma ka kè  
jiri nòdonò ye. tile fè, furaw bè finyè  
jugu (sinsan finyè) sama, k'a nyèji  
yèlèma, k'a kè nòdonò ye. nka, o yè-  
lèmali tè se ka kè yeelen kò : yee-  
lenntanya bè falenfènw barika ban.  
o de b'a to, jiriba kòrò sumanw fè  
nyè.

- u bè ninakili.

fèn nyènamaw ka jugu kòori furaw  
ma kosèbè. n'u kògòra, caman bè kè  
nfirinfirinw ye. o nfirinfirinw bè fan  
da furaw ni sèbèndenw ni feerew kan.

ni fèn nyènamaw ye kòori fura sò-  
rò, o dòw bè meleke nyògòn na u  
yèrè ma. fura dòw nyè bè tinyè, ka  
kè nèrèmugu ye, u kérèw bè bilen.  
dòw bè kuru, i n'a fò, ni ntalon b'u  
kònò. wowoninw bè dòw la : a ka ca  
a la, fèn nyènamaw b'o furaw bée  
nyimi ka ban, fo galaka kolo ni kò  
kolo ni kala.



### feerew

ni fèn nyènamaw ye feere, wali  
den so sògò, kòori tè den.

ni kòori denna, fèn nyènamaw dòw

den bè se k'a nyimi, wali k'a sògò,  
ka don a kònò. o ye geren sògò ntu-  
muw ye.

ni kòori da cira, dòw bè kòori  
kolo sògò, dòw b'a nyimi. u dajì bè

kòori mugu nògò, k'a kè nèrèmugu  
ye. o ye siribaw ye.

kuma fèn o fèn fòlen filè nín ye,  
a bée bè dò bò kòori nafa la.

## ka bò kucala kòori furakèli

### fèn nyènama dama dòw

cariyasi (o ye fura meleke ntumu ye)

cariyasi npèrènpèrèn ye nèrèmugu ye, k'a lanyuguji dòonin, a fanw bulama don, k'u nun janya. a denw fari-sogo ka gènyè, jolo b'u kan.

u bè kòori falen kun n'a ju nyimi. u bè kòori feere ni kòori den kònòna dun.

pòsòni ka teli den ninnu fagali fè. awa, a kasa tè kun cariyasi npèrènpèrèn na.

diparòpisi (o ye geren sògò ntumu ye)

ale nfirinfirin finnen, k'a bilen tigè. sira minnu b'a kaman kan, olu finnen kirikiri, a b'a fanw da kòori kala la. a fanw ka gènyè, i b'a fò ko jolo de b'u kan.

a denw bè kòori den kuraw dun. ni kòori den bonyana, a b'a sògò, k'a dun a kònòna na. o wow bè sòrò kòori den jukòrò. diparòpisi tinyèni nò bè ye kabini kòori mana sèbèden tigè, fo k'a se feere ni den ma.

a bè fò cogo min ko ka pòsòni kè foro la, n'i y'o matarafa, a ka ca a la, i n'a si latunun.

eliyotisi (miyangaw k'o ma : "koroko yarakà")

ale nfirinfirin finnen don. a bè fan da kòori sun fan bèe kan. a fanw jèlen don, k'u lanèrèmugu. a den fari-sogo bè nyuguji jè ni nyuguji fin cè. tomitomi finw b'a kan.

den ninnu bè kòori den so dun. awa, u bè kòori den sògò, k'a bu dun, k'u balannen to a da la.

eliyotisi denw ka tinyèni nò ka bon ni sanji nògòyara. nka, n'i ye pòsòni kè foro la, i n'a fò, a fòra cogo min, u si tunun bè teliya.

disidérèkisi (bamananw k'o ma : "banangòmè")

ni banangòmè bonyana, a bè kaman bò. a kaman nun-kunw finnen don, k'u bilen tigè. tomi finman kelen b'u kan. sani banangòmè ka bonya, a bilennen don, a kònòbara ciilen don ni jèman ye.

n'a ye kòori den sògò, kòori bu bè toli. nka, a sògò da in tè ye nyè la.

banangòmè ka tinyèni tuma ye kòori den waati ye. pòsòni ka jugu banangòmè ma kosèbè.

zoneserisi (o ye ntòn kunanin ye)

ntòn kunanin bè kòori bulu dun. a bè kòori falennen kura fana buluw nyimi.



22mm



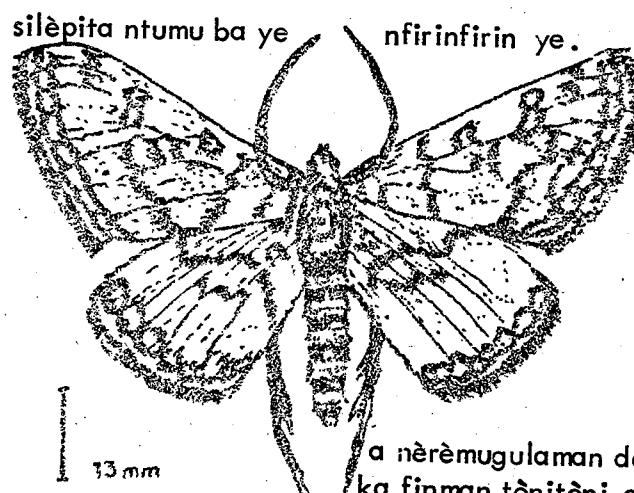
miyangaw  
k'o ma :  
koroko yarakà

22mm



den ninnu bè kòori den  
sògò, k'a bu dun,

k'u balannen to a da la



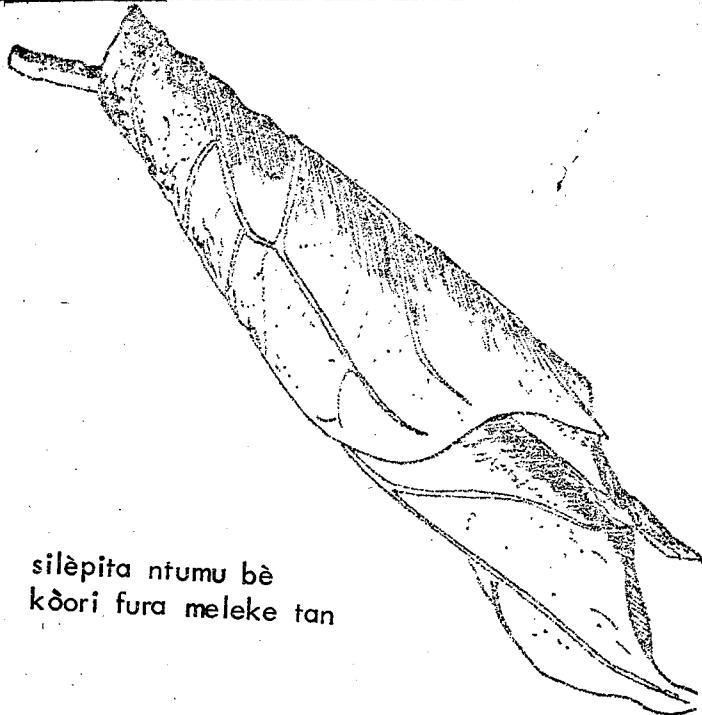
silèpita ntumu ba ye

nfirinfirin ye.

13 mm

a nèrèmugulaman don,  
ka finman tònitòni a kan.

## ka bò kucala kòori furakèli



silèpita ntumu bè  
kòori fura meleke tan

silèpita (o ye fura meleke ntumu ye)

silèpita bè bò nfirinfirin min na, o ye nèrèmuguman ye, ka finman tòniténi a kan, a bè fan da kòori fura kan. yòrò kelen na, i bè fan duuru wali fan tan sòrò.

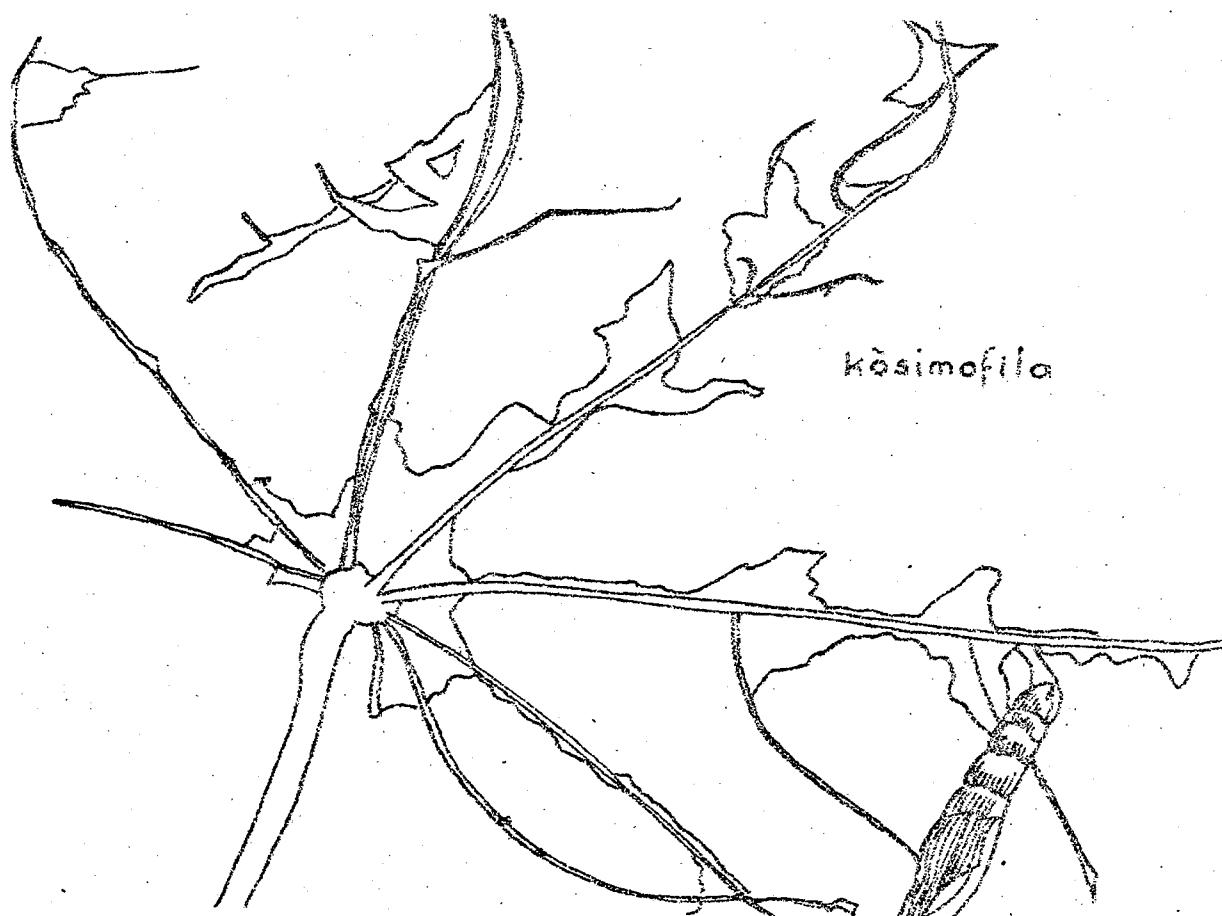
a denw nyugujilaman don, k'u sen fin. olu de ka baara b'a to, ni kòori bè meleke nyôgôna a yèrè ma.n'i ye pòsòni kè konyuman foro la, i bè silèpita si latunun.

kòsimofila (o ye fura bulu dun ntumu ye)

kòsimofila nfirinfirin finnen don, tomi finman ni nèrèmuguman b'a nyè fè kamañw kan. kosimofila bè fan kelen kelen da yòròw nyè fè. nka, a bè se ka dama dòw fana da yòrò kelen na. a den nyugujilaman don, cii jèman duuru b'a kò kan. ni kòsimofila den bè taama, a b'a kuru k'a seri. o kosòn, dòw b'a wele "kurukaseri".

den ninnu bè kòori fura bée dun, k'a tò to galaka kolo ni kò kolo ye. o kosòn, dòw b'a wele "mèrènèrè".

kòsimofila bè bò kosèbè sètanburu ni òkutòburu kalo la. pòsòni min dilannen bè a kama, n'i y'o kè foro la, a bè sa. (a tò bè bò kibaru nataw kònò)



kibaru depo legali N° 1895  
san 1972 - Bamako.